

Alexandru Ioan Cuza

În istoria politică a Moldovei numele de Cuza este pomenit încă din trecutele veacuri. Neam de boieri mijlocii, cum erau socotiți Cuzeștii, câțiva din rândurile lor s-au ridicat totuși la înalte ranguri pe treptele cinurilor boierești. Unii avură însă parte de un sfârșit tragic. Astfel, un strămoș al lui Alexandru Ioan Cuza, pe nume Dumitrașcu, ajunsese comis și apoi clucer, iar mai în urmă, după ani lungi de pribegie, vel-spătar. Bănuindu-l însă de uneltiri, în ianuarie 1717, Mihai Racoviță puse să fie spânzurat de furca scrânciobului, în fața curții domnești din Iași. Despre această năprasnică întâmplare zice cu mâhnire Neculce: “Atunci Mihai Vodă, mâniindu-se, în grabă au spânzurat pe Cuza Spătarul, nepricestuit, încălțat, îmbrăcat, dându-i vina că a scris el la feciorii lui... ca să vie să prindă pe Mihai Vodă din Iași ce nu (se) știe într-o adevăr au ba, numai în pizmă l-au omorât că aice (a) fost năpaste, că n-a scris”.

În același veac, Ioniță Cuza, nepotul celui spânzurat, urcă și el pe treptele boieriei, ajungând, de asemenea, spătar. Erau însă vremuri de neagră urgie. În biata țară a Moldovei, turcii săvârșeau revoltătoare samavolnicii. Însuși domnul se jelui la Poartă împotriva “neorânduielilor” comise de armatele otomane, arătând printre altele că locuitorii nu găsesc scăpare decât părăsind țara. Și atunci de la cine ar mai fi putut scoate el birurile plătite turcilor și pe deasupra îndestularea proprie.

Nu era însă Constantin Moruzi omul care să îndrăznească să-și supere cu ceva stăpânii; soarta predecesorului său, Grigore Ghica, ucis mișelește, nu de mult, din ordinul Porții, îi era vie în amintire. Așa că, temător să nu-și piardă scaunul, când mai mulți boieri, loviți în propriile lor interese, protestară pentru fărâdelegile cotropitorilor, Moruzi îi puse la popreală; mai mult, în august 1778, porunci ca Ioniță Cuza și Manole Bogdan, ce se făcuseră ecoul nemulțumirilor, să fie descăpățanați, iar capetele să le fie înfipte în poarta curții domnești, “ca să ia învățătură întreg norodul”.

Trecuseră doar șase decenii de când bunicul său atârnase în ștreang, pentru aceleași pricini “de amestec prea aprins în treburile țării”, iar acum Ioniță Cuza îi împărtășea soarta tragică. Așadar, în cuprinsul aceluiași veac și în aceeași cetate a Iașului, doi dintre strămoșii lui Alexandru Ioan Cuza aveau un sfârșit năprasnic, unul în spânzurătoare, iar altul scurtat cu un cap de iataganul gădelui domnesc!

În cei șapte ani de domnie, și mai ales în cei tot atâția petrecuți în exil, departe de țară, Alexandru Ioan Cuza, ajuns postelnic, va fi tatăl viitorului domn al Principatelor Unite; despăgubind în bani pe ceilalți frați, pentru a rămâne singurul stăpân al moșiei Barboși, din ținutul Fălciu, Ioan Cuza se căsătorii cu Sultana Cozadinii, venită de curând în țară de la Constantinopol, unde se născuse (se trăgea dintr-o familie genoveză). În afară de Alexandru, mai avură un fiu, Dumitru, care muri însă de tânăr, căzând de pe cal chiar în fața casei părintești, precum și o fiică, numită tot Sultana.

În câteva rânduri, tatăl viitorului domnitor a fost ispravnic la Fălciu și la Galați; avea în orașul de pe Dunăre mai multe proprietăți, pe care fiul le va moșteni. Deputat de două ori în Obșteasca Adunare a Moldovei, era se pare un om energic, pentru că, în 1834, ivindu-se ciurma pe o corabie din portul dunărean, el, ispravnic fiind, luă severe măsuri de stingere a molimei, primind pentru asta o mulțumire publică din partea Adunării.

Născut la 20 martie 1820, la Bârlad, Alexandru Ioan Cuza și-a petrecut o parte din copilărie pe moși tatălui său, la Bârboși. A crescut astfel aproape de țărani și printre ei. Poate că și

aceasta explică, în parte, dragostea sa pentru oamenii satelor. Trimis la Iași, în pensionul deschis nu de mult la marginea orașului de francezul Victor Cuenim (unul dintre ofițerii rămași pe aici din armata condusă de Napoleon în dezastruoasa campanie împotriva Rusiei),

-2-

îi avu colegi de învățătură, printre alții, pe Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, care, îi vor deveni, mai târziu, în epoca Unirii și a înfăptuirii statului național român, sfetnici apropiați și colaboratori direcți. Matei Milo, viitorul mare actor, i-a fost, de asemenea, coleg.

În vara lui 1834, prin august, tânărul Alexandru Cuza pleacă la Paris să-și completeze învățătura. Împreună cu el plecau și alți fii de boieri, cam de aceeași vârstă, printre care vărul său Nicolae Docan și Vasile Alecsandri.

Alexandru Ioan Cuza își trecu în decembrie 1835 examenul de bacalaureat în litere. Ca și Vasile Alecsandri, vru apoi să învețe medicina, înscriindu-se la facultatea respectivă, dar părăsi repede gândul acesta, “neputând suferi disecțiile” și trecu la drept.

Spre sfârșitul lui 1839 se înapoie în țară cu titlul de membru al Societății economiștilor din Paris, fără a-și termina studiile juridice. Încă din septembrie 1837 devenise cadet ca și Kogălniceanu și alții, pregătindu-se pentru cariera de ofițer. Dar în februarie 1840, la numai câteva luni după sosirea în țară, își dădu demisia din armată, intrând curând în magistratură. Era un om curtenitor și prietenos, dornic de petreceri și de glume, amuzând pe cei din jur cu snoavele și conversația sa. Înfațișarea-i era plăcută: statură mijlocie, păr castaniu bogat, ochii albaștri, strălucitori și inteligenți. Atrăgător și plin de farmec, se bucura peste tot de o bună primire.

La una din obișnuitele petreceri boierești ce se țineau lanț iarna în “dulcele târg al Ieșilor”, Cuza cunoscă pe aceea care avea să-i devină curând soție: Elena Rosetti. Era mai tânără cu cinci ani decât el, fiică a postelnicului Iordache Rosetti și a Catincăi, născută Sturdza, boieri cu moșie la Solești, în ținutul Vasluiului, unde Elena își petrecuse anii copilăriei.

Căsătoria a avut loc la Solești, în ultima zi din luna aprilie a anului 1844. Este interesant de reținut că A.I.Cuza a refuzat să primească robii dați Elenei pe foaia de zestre.

Întinsele legături de rudenie ale părinților Elenei cu famili din protipentada Moldovei nu puteau să-i fie decât de folos tânărului Cuza. Încă înainte de căsătorie era membru la judecătoria ținutului Covurlui, unde apoi va fi președinte. Împreună cu soția, se instală în casele părinților săi de la Galați.

Deși căsnicia lor n-a fost una dintre cele mai izbutite, Cuza nedovedindu-see a fi un soț prea statornic, între ei s-au păstrat totuși întotdeauna relații respectuoase.

Abia ieșită în lume, aflându-se încă sub autoritatea aproape tiranică a unei mame cu severe principii pedagogice, Elena ocolea petrecerile, neînsoțindu-l decât arareori pe Alecu. Apriga soacră se amesteca neconținut în căsnicia lor, răscolindu-le viața. Cuza căuta dese prilejuri pentru a evada la Iași, unde se aflau atâția dintre prietenii săi, iar Elena rămânea de obicei singură, trăind aproape izolată.

Închipuirea poporului, atât de bogată, a creat lui Cuza numeroase legende, atribuindu-i, în afara calităților sale reale, însușiri pe măsura dorințelor maselor populare. Aceste mase flămânde de dreptate, de omenie, de demnitate națională, atâta amar de vreme înăbușite voiau întruchipate în el vitejia, bunătatea, spiritul nepărtinitor.

Chiar dacă a avut unele slăbiciuni și scăderi omenești, desigur mult și răuvoitor exagerate de cercurile ostile politicii sale, Alexandru Ioan Cuza a rămas în istoria noastră ca una dintre cele mai luminoase figuri. Cu prilejul centenarului nașterii sale, în 1920, Iorga spunea că dacă ar dori cineva “să cuprindă într-o formulă marea personalitate a lui Vodă

Cuza, ar trebui să spună că el a fost un om vrednic de legenda sa și că în jurul său s-a creat o legendă vrednică de dânsul“. Sub domnia lui, pentru întâia oară, țăranii au căpătat pământ. Pentru aceasta, și pentru multe alte fapte progresiste ale sale, Cuza a fost preamărit de masele

-3-

populare, iar figura lui a intrat în creația folclorică, alături de a lui Ștefan cel Mare și Tudor Vladimirescu.

Încă în viață fiind, se creaseră despre el numeroase legende, mai toate având un tâlc, exprimând o dorință a poporului care-l dorea drept și bun cu cei mici, aspru și necruțător față de împilatori, adică față de boieri, de negustori și călugări. Era transpunerea modernă a vechilor legende și basme populare, în care binele învinge întotdeauna răul.

Fără a fi susținută de vreo organizație politică, căci după cum am văzut partidele se uniseră pentru a-l alunga, legenda lui Cuza creșcu în amploare și se menținu apoi multă vreme, ajungând până în zilele noastre. Încercările numeroșilor săi vrăjmași de a distruge acest mit, prin născocirea unor păcate inexistente și prin extragerea unor reale, dar firești, obișnuite epocii și clasei sale, n-au putut știrbi faima personalității sale. Cu temei s-a spus că, după ce a dat țăranului dreptul său, așa cum era înțeles atunci de spiritele mai înaintate, “el a fost pus la marea încercare de a-și menține punctul de vedere împotriva tuturor, împotriva tuturor intrigilor, tuturor tendințelor de răzbunare, împotriva conservatorismului boierimii de tradițiune, precum și împotriva ipocritului idealism liberal, pentru ca la urmă, neputând birui nici pe unul, nici pe altul, să cadă înaintea coaliției care, prin felul cum a răsturnat pe om, a înălțat opera pe care omul o îndeplinise”.

Cuza rămânea apoi pentru totdeauna cel dintâi domn al țărilor Unite, domnul Unirii, fapt ce reprezintă, iarăși, un mare merit. El n-a fost numit, ci ales, și încă în unanimitate în ambele țări. Ales nu ca un *nume* mare, răsunător, însă târând după el amintirea nefastă a trecutului, ci ca un *om* nou, întruchipând voința națională.

Pentru multe din faptele sale, a meritat recunoștința nu numai a contemporanilor, ci și a generațiilor următoare. El n-a avut parte de blestemul convenit tiranilor detronați. Dimpotrivă, scârbite de politica celor ce i-au urmat, mulțimile l-au regretat. Zadarnice au fost încercările vrăjmașilor de a-l detrona din sufletul, din amintirea și recunoștința purtată de masele largi ale poporului, care îi pomeneau numele cu venerație întrucât fusese călăuzit în acțiunile sale de idei înaintate, progresiste.

Au circulat multe istorisiri despre Cuza, în legătură cu firea sa dreaptă. Unele au apărut și în presă, sau adunate în diferite broșuri și cărți: amintiri, întâmplări reale sau născocite, toate contribuind cu puterea legendei la întreținerea acelei aureole create în jurul fostului domnitor. Atâția dintre oamenii acelei vremi mărturiseau că l-au văzut și au vorbit cu el, că umbla pe drumuri în straie schimbate, cercetând și pedepsind nedreptățile, ajutând și mângâind pe cei sărmani și năpăstuiți.

În strălucita-i limbă, a scris și Mihail Sadoveanu despre această legendă, arătând cu înțelepciune că în necazurile și aspirațiile lui nedeslușite, gata să-i atribuie trăsături și lumini ideale, poporul întrupase în Cuza dorințe de schimbări și de dreptate, devenind în ochii norodului umilit “un fel de principiu al binelui”.

Bibliografie: Marin Mihalache - “Oameni de seamă – Cuza Vodă”